WORLD FORUM ON ACADEMIC INNOVATION AND DIGITAL LITERACY

PSIXOLOGIK TAHLILLARDA: BOLALARDA IJODIY FIKRLASH, KREATIVLIKNI RIVOJLANTIRISH MAVZUSI

Kudratova Lola Ravshanovna

Toshkent Amaliy Fanlar Universiteti,

Psixologiya kafedrasi dotsenti PhD

Kulmurodov Doniyorbek

Toshkent Amaliy Fanlar Universiteti magistri.

Annotatsiya Ushbu maqolada bolalarda ijodiy fikrlash va kreativlikni rivojlantirish muammosining ayrim jihatlari psixologik tahlil eilgan. Mavzuga oid psixologik adabiyotlar, ilmiy tadqiqot ishlari yoritib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Ijodkorlik, bolalarda kreativlik, boshlang'ich maktab yoshi, pedagogika, tasavvur, xayol.

В ПСИХОЛОГИЧЕСКОМ АНАЛИЗЕ: ТЕМА РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ, КРЕАТИВНОСТИ У ДЕТЕЙ

Аннотация. В данной статье представлен психологический анализ некоторых аспектов проблемы развития творческого мышления и креативности у детей. Проведен обзор психологической литературы и научных исследований по данной теме.

Ключевые слова: Креативность, креативность у детей, начальная школа, педагогика, воображение, фантазия.

IN PSYCHOLOGICAL ANALYSIS: THE TOPIC OF CREATIVE THINKING IN CHILDREN, THE DEVELOPMENT OF CREATIVITY

Abstract This article provides a psychological analysis of some aspects of the problem of developing creative thinking and creativity in children. Psychological literature and scientific research on the topic are reviewed.

Keywords: Creativity, creativity in children, primary school age, pedagogy, imagination, fantasy.

KIRISH Bolalik davrida bola tafakkuri, hissiyoti, ijtimoiy munosabatlari va o‘z-o‘zini anglash jarayonlari jadal rivojlanadi. Shu bois bu davrni to‘g‘ri psixologik yondashuvlar bilan o‘rganish, psixodiagnostika va psixokorreksiya orqali bolaning individual imkoniyatlarini ochib berish dolzarb ilmiy-amaliy yo‘nalish hisoblanadi.

Hozirgi kunda "ijodkorlik" so'zi iste’molda juda ko’p uchramoqda. Bu atama nafaqat san'at va madaniyat sohasidagi mutaxassislar, balki biznes, tadbirkorlik, menejment va boshqa ko'plab kasb vakillari tomonidan ham qo'llaniladi. "Ijodkorlik" tushunchasi ta'lim sohasining ajralmas qismiga aylandi. Keng ma'noda ijodkorlik deganda biz qabul qilingan naqshlar va an'analarga asoslangan yangi g'oyalarni yaratish, sxematik va standartlashtirilgan fikrlashni rad etgan holda innovatsion, original g'oyalarni topish va tanish muammolarni noan'anaviy tarzda muvaffaqiyatli hal qilish qobiliyatini tushunamiz. Aslida, bu muammolarga boshqa nuqtai nazardan qarash va ularni noyob tarzda hal qilishdir. **ASOSIY QISM** Ijodiy fikrlash - bu tabiatan konstruktiv bo'lgan inqilobiy, konstruktiv fikrlashdir. Inson hayotidagi ijodkorlikning rolini bo'rttirib bo'lmaydi. Har qanday ijodiy faoliyat, asosan, insonga madaniyatning ma'nosini tushunishga, o'z salohiyatini ro'yobga chiqarishga va o'zini takomillashtirishga

yordam beradigan ijodkorlikning tashqi manbaidir. Bu jarayonda bolalik juda muhim. Aynan shu davrda bola, birinchi navbatda, o'z ijodkorligining boy salohiyati orqali rivojlanishga tayyor va qodir bo'ladi. Bolalik kelajakdagi ijodiy fazilatlarni rivojlantirish uchun eksperimental maydonga aylanadi. Ota-onalar, o'qituvchilar va ularning atrofidagilar uchun bu vaqtni o'tkazib yubormaslik juda muhim, chunki bolaning ijodiy tafakkurining samarali rivojlanishi turli murakkablikdagi muammolarni hal qilishda o'ziga xoslik, ongning moslashuvchanligi va chaqqonligi, va rivojlangan tasavvur kabi muhim fazilatlarni rivojlantiradi. O'z tajribamizdan kelib chiqib, biz san'at darslari (shu jumladan, jahon badiiy madaniyatiga yo'naltirilgan darslar) maktabgacha ta'limda ajralmas ekanligiga aniqladik, chunki ular bolaning ijodkorligini rivojlantirish uchun ulkan salohiyatga ega. Shuni ta'kidlash kerakki, bugungi kunda bolalar bog'chalaridagi ko'plab pedagoglar bu dolzarb ehtiyojni yaxshi tushunishadi va o'z o'quvchilari bilan ishlashga milliy va jahon san'ati elementlarini kiritmoqdalar.

ADABIYOTLAR TAHLILI Psixologik va pedagogik sohalarda individual ijodkorlikni rivojlantirish g'oyasi empirik tadqiqotlar va ilmiy-nazariy tadqiqotlarda yetakchi tendentsiyaga aylanib bormoqda. Bugungi kunga qadar ijodiy fikrlash rivojlanishining psixologik jihatlari keng o'rganilgan . Jumladan L. S. Vygotskiy, A. N. Leontiev, Ya. A. Ponomarev, S. L. Rubinshteyn, B. M. Teplov, P. Torrens, V. Frankl va boshqa qator olimlar tadqiqodlari aynan ushbu mavzuni yoritishga xizmat qilgan. Maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativlik diagnostikasi va uni rivojlanishining variantlari D. B. Bogoyavlenskaya, E. S. Belova, I. P. Volkov, V. N. Drujinin, A. M. Matyushkin, O. K. Tixomirov, E. D. Telegina, N. B. Shumakova va boshqalar muallifligida ishlab chiqilgan. Biroq, o'quvchilarda ijodiy fikrlash va ijodiy

qobiliyatlarni rivojlantirishga shaxs resurslarining ta'sir darajasi kabi savollar hali ham yetarlicha yoritilmagan.

Ijodiy fikrlashning mohiyati shundaki, avvalo, tafakkur eng yuqori kognitiv jarayondir. U yangi bilimlarning paydo bo'lishini, odamlar tomonidan voqelikni ijodiy aks ettirish va o'zgartirishning faol shaklini ifodalaydi. Tafakkur ma'lum bir vaqtda voqelikda yoki sub'ektda mavjud bo'lmagan natijani beradi. Tafakkur yangi bilimlarni egallash, mavjud tushunchalarni ijodiy o'zgartirish sifatida ham tushunilishi mumkin. Fikrlash va boshqa psixologik jarayonlar o'rtasidagi farq shundaki, u deyarli har doim muammoli vaziyatning mavjudligi, hal qilinishi kerak bo'lgan vazifa va bu vazifa qo'yilgan sharoitlarning faol o'zgarishi bilan bog'liq. Tafakkur - bu narsalarning mohiyatini ochib beradigan g'oyalar harakati. Uning natijasi tasvir emas, balki fikr, g'oyadir.

Kreativ fikrlash bolalarning his-tuyg'ularini rivojlantiradi. Ijodkorlik jarayonini amalga oshirayotganda, bola faoliyat jarayonida ham, natijada ham ijobiy his-tuyg'ularning butun qismini boshdan kechiradi. Ijodiy faoliyat xotira, fikrlash, idrok etish, e'tibor kabi yuqori aqliy funktsiyalarning yanada maqbul va intensiv rivojlanishiga yordam beradi. O'z navbatida, bolaning o'qish muvaffaqiyatini belgilaydi. Shu bilan birga, tasavvurning o’zi o’quv jarayonini sezilarli darajada yangicha kashf qilishdan iborat. Ijodiy faoliyat bolaning shaxsiyatini rivojlantiradi, unga axloqiy va axloqiy me'yorlarni o'zlashtirishga yordam beradi, yaxshilik va yomonlikni, rahm-shafqat va nafratni, jasorat va qo'rqoqlikni va boshqalarni farqlash bola ulardagi hayotiy qadriyatlarni, shaxsiy xususiyatlarini tushunishini aks ettiradi, ularni yangicha tushunadi, ularning ahamiyati va chuqurligi bilan singdiradi

XULOSA Shunday qilib, boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish orqali biz bolalarda dunyoni yaxshiroq tushunishga,

o'zini kashf etishga va shaxsiy rivojlanishiga yordam berishimiz mumkin. Bunga erishish uchun o'qituvchilar bolalarga o'z tasavvurlaridan foydalanib, progressiv o'zini o'zi rivojlantirishga va kognitiv faolligini oshirishga yordam berishlari kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Prezidentimiz SH.M.Mirziyoevning 2020 yil 29 dekabrda Oliy majlisga va O’zbekiston xalqiga Murojaatnomasi
2. Izoh.uz — O‘zbek tilining izohli lug‘ati, 2014–2026
3. G’oziyev E. Ontogenez psixologiyasi. Toshkent: “Noshir” nashriyoti nazariy eksperimental taxlil. –2010 B.189
4. Никитин Б.П. Ступеньки творчества или развивающие игры. - М.: Просвещение, 1991.
5. Белоцерковец Н.И. Некоторые аспекты формирования детского коллектива средствами внеклассной работы // Психология и педагогика: методика и проблемы практического применения. - 2014. - № 36. -С. 149-153.
6. Богоявленская Д.Б. Природа творческих способностей // Вестник РГНФ. - 1997. - № 2. - С. 290.
7. Гончаров В.Н. Социальная концепция информационного общества // Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики. - 2011. - № 6-2. -С. 27-30.